

ОБЕЗЦЕНКА НА АКТИВИТЕ – СТЬПКА ОТ ГОДИШНОТО СЧЕТОВОДНО ПРИКЛЮЧВАНЕ ПРИ ИЗГОТВЯНЕТО НА ФИНАНСОВИТЕ ОТЧЕТИ НА БАЗА МСФО

Христо Досев

Дипломиран експерт-счетоводител, регистриран одитор
Управляващ съдружник в „Досеви – консултации и одит“
ООД – Габрово

Ключови думи:

МСС 36

Обезценка

Възстановима
стойност

Справедлива
стойност,
намалена с
разходите по
продажба

Стойност в
употреба

Загуба от
обезценка

Резюме

Предмет на настоящия материал ще бъдат принципните постановки на приложимия МСС 36, третиращ признаването, оценяването и докладването на загубите от обезценка на активи във финансовите отчети, изготвени на база МСФО.

Ще разгледаме типичните вътрешни и външни източници на информация, които са индикатор за обезценка на активи към края на отчетния период.

С практически примери ще дадем как предприятията следва да отразят в счетоводните си регистри отчитането на загубата от обезценка и обратното възстановяване на загубата от обезценка, отчетена в предходните отчетни периоди.

Габровски шеги

Със сигурност старите габровци са умеели да преценяват нещата според техните възгледи за икономии и пестеливост. Търсенето на изгодата била повсеместна – както в търговията и в работата, така и в съветите, които хората си давали един на друг. Поради тази причина не трябва да ни учудва как в старите времена баща поучава сина си.

Син на габровец иска да учи за лекар. След като заявява намерението си пред своя баща, вместо подкрепа получава следния укор:

- *Ахмак! – скастрил го бащата. – Стани зъболекар! Хората имат само по едно сърце, ама иначе цели 32 зъба.*

Когато преценката, която имали за заобикалящия ги свят, се различавала от това, което другите мислели по въпроса, старите габровци си оставали

твърдоглави и действали само слушайки своя разум. Показателен е примерът в следващия анекдот:

За икономия, вместо със зехтин, стара габровка доливала кандилото със слънчогледово масло. Една година паднала градушка и очукала царевицата до стъбло. Старицата отдала това, че палела кандилото с олио. Затова коленичила пред иконата и помолила за прошка, оправдавайки се с бакалина, който вместо маслиново и продал слънчогледово масло. От този ден насетне започнала да пали кандилото със зехтин.

След известно време пак паднала градушка и очукала нивите до зърно. Бабата се ядосала колко много пари е похарчила на викнала:

- Господи, може да си всемогъщ но много бъркаш в преценките. Разбираш от чист зехтин толкова, колкото и нашия бакалин! И пак почнала да пали кандилото с олио.

Обезценка на активи

Докато преценките за нещата от живота винаги са били насочени към икономии в живота на старите габровци, то оценяването на активите към датата на изготвяне на финансовите отчети по реда на МСФО и по-специално по време на годишното счетоводно приключване следва да бъде съобразено с принципните постановки на приложимите счетоводни стандарти.

МСС 36 *Обезценка на активи* е счетоводен стандарт, включен в пълния комплект от Международните стандарти за финансово отчитане (МСФО), който има за цел да даде насоки на съставителите на финансови отчети във връзка със счетоводното отчитане, представяне и оповестяване на активите на предприятието, така че същите да не надвишават тяхната възстановима стойност.

По наблюдение на автора практикуващите счетоводители избягват прилагането на този международен счетоводен стандарт. Причината за неговото ограничено приложение не е липсата на индикации или процедури, които налагат спазването на изискванията на стандарта, а по скоро е свързано с нежеланието на счетоводителите да навлизат в материя, която е трудоемка, свързана е с данъчно преобразуване по реда на материалните данъчни закони и в крайна сметка остава неразбрана за широката общественост. Нашата цел в случая ще се насочи главно към идеята на стандарта и ползите от информацията, която потребителят на финансовия отчет може да получи в резултат на неговото прилагане на практика.

Една от основните презумпции на Международните счетоводни стандарти е във финансовите отчети на предприятията да не се докладват надценени активи. За да може потребителят на финансовата информация да се увери, че активите на дадено предприятие имат стойност, която не надвишава тяхната възстановима стойност, то това означава, че предприятието трябва коректно да е приложило разпоредбите на приложимия международен счетоводен стандарт в лицето на МСС 36 *Обезценка на активи*. Единствено само в този случай стойността на активите, посочена във финансовия отчет, няма да е надценена и подвеждаща.

Формулирана в параграф 1 от разглеждания стандарт, целта на МСС 36 *Обезценка на активи* е да се препоръчат процедури, които едно предприятие да прилага, за да се увери, че активите му не се отчитат и докладват по балансовата стойност, която надвишава стойността, която може да бъде възстановена при използване или при продажба на актива.

Факт е, че стандартът се прилага по отношение на всички активи, но в същото време са посочени множество на брой изключения, при които разглежданият стандарт не се прилага.

Към датата на всеки един изготвен финансов отчет (годишен или междинен) отчитащото се предприятие трябва да провери дали съществуват индикации, че даден актив е обезценен и се посочва по балансова стойност, надвишаваща неговата възстановима стойност. За да може на практика да се приложи тестът на обезценката, предприятието ще трябва да изчисли възстановимата стойност на актива, след това да я сравни с балансовата му стойност и в случай че балансовата стойност превишава възстановимата стойност на актива, разликата (превишението) следва да се отчете като загуба от обезценка.

Немислимо би било подобни действия да се правят за всеки един актив в предприятието. Принципът, който е залегнал в параграф 12 на МСС 36 *Обезценка на активи*, улеснява отчитащите се предприятия да прилагат стандарта за обезценката на активи, като ограничава действията им първоначално до **преценка на съществуването на индикации, които могат да доведат до изчисляване на обезценка** на даден актив. В случай че съществуват вътрешни и/или външни източници на информация за индикации за обезценка, отчитащото се предприятие следва да извърши теста – като изчисли възстановимата стойност на съответните активи (попадащи в хипотезата на индикациите) и да ги сравни с техните балансови стойности.

Външни източници на информация

- Информация за намаляване на пазарната стойност на актив значително повече, отколкото може да се очаква в резултат на изминалото време или употребата на актива.
- Настъпване на (или се очаква в близко време да настъпят) промени с явно негативен ефект върху предприятието. Промени, които негативно ще повлияят на икономическата среда или ниша, в която оперира предприятието.
- Увеличаване на лихвените проценти, които неминуемо ще доведат до промяна в изчисляването на дисконтовия процент, използван при изчисляването стойността в употреба на актива, което води до намаляване на възстановимата стойност на конкретния актив.
- Балансовата стойност на нетните активи на предприятието надвишават неговата пазарна капитализация.

Вътрешни източници на информация

- Наличие на данни за морално изхабяване на актива. На пазара подобни активи, със значително по-ефикасни и многообразни функции, се продават на близка до тази на стария актив цена.
- Наличие на данни за физическо увреждане на актива.
- Очакване на по-малко използване на актива или до напълно преустановяване на използването му в резултат на организационно-технически промени.
- Планове за реструктуриране на дейността, които ще доведат до промяна в броя и състава на използваните до момента активи.
- Очаквана реконструкция на актива или намерение за освобождаване от актива (продажба, бракуване и др.).
- Влошаване резултатите и икономическите показатели на отчитащото се предприятие за даден отчетен период.
- Наличие на данни от фирмената отчетност, показващо намаление на икономическата изгода от използването на актива над първоначално очакваната.

Списъкът с външни и вътрешни източници на информация, носители на индикация за обезценка, посочен в параграф 12 на МСС 36 *Обезценка на активи*, не е изчерпателен. Ето защо предприятията могат да установят и други критерии, по които да отчитат възможните индикации за обезценка на активите си.

Ако в крайна сметка има признаци, че активът е обезценен, то задължително отчитащото се предприятие трябва да преразгледа и промени неговия полезен живот, разход за амортизация и остатъчна стойност – ако има такава.

Важно! Дори да няма индикации за обезценка, задача на всяко едно отчитащо се предприятие, което изготвя своите финансови отчети на база МСФО, е да тества ежегодно следните активи:

- Нематериални активи, които имат неопределен полезен живот. По силата на правилата на параграф 10 от МСС 36 *Обезценка на активи* този тест за обезценка може да се извършва по всяко време през годишния период, при условие че всяка година се извършва по едно и също време. Ако обаче през текущата година сме признали първоначално такъв нематериален актив с неопределен полезен живот, тестът за неговата обезценка е задължително да се направи преди края на самия текущ отчетен период.
- Нематериален актив, който все още не е наличен за употреба. Идеята на

този ежегоден тест на обезценка се свързва с факта, че нематериален актив, който все още не е годен за употреба, в значителна степен не може да докаже способността си да генерира достатъчно бъдещи икономически ползи, че да е в състояние да възстанови балансовата си стойност.

- Положителна репутация, придобита в бизнес комбинация. Тъй като МСФО забранява подобна положителна репутация да се амортизира, то затова изискването е тя да бъде тествана за обезценка ежегодно.

Дефиниции

На обезценка по реда на МСС 36 *Обезценка на активи* подлежат както активи, така и единици, генериращи входящи парични потоци.

Единица, генерираща входящи парични потоци, е най-малката разграничима група от активи, които сравнително самостоятелно и отделно от други активи или група активи генерират парични потоци от използване на активите в групата.

Загуба от обезценка по смисъла на стандарта представлява сумата, с която балансовата стойност на актива (или единицата, генерираща входящи парични потоци), превишава неговата възстановима стойност.

Възстановима стойност на актив или единица, генерираща парични потоци, е по-високата от двете стойности – справедливата стойност, намалена с разходите по продажба на актива и неговата стойност в употреба.

Определяне на възстановимата стойност

Възстановимата стойност на даден актив представлява по-високата от двете стойности: справедливата му стойност, намалена с необходимите разходи по продажбата на актива (неговата най-висока продажна цена, която може да се реализира с най-малко по размер разходи); и стойността на актива (или единицата, генерираща парични потоци) в употреба – т.е. сегашната стойност (дисконтирана с присъщия лихвен процент) на бъдещите парични потоци, очаквани да бъдат получени от съответния актив.

Тъй като стандартът изисква за възстановима стойност да се приеме по-високата стойност, в случай на индикации за обезценка отчитащото се предприятие трябва да изчисли и двете стойности, за да може да определи в стойностно изражение загубата от обезценка.

Ако обаче по време на пресмятанията се установи, че поне една от двете стойности надвишава балансовата стойност на актива, то това води до извода, че активът не е обезценен и затова изобщо не е необходимо да се изчислява другата стойност.

ПРИМЕР: Предприятие притежава производствено съоръжение, част от поточна линия за пакетиране на замразени храни. Съгласно проучване на ръководството на предприятието подобно съоръжение може да се продаде на

пазара на цена около 55 000 лева. По преценка на ръководството на предприятието разходите по демонтаж, складиране и транспортиране на актива, необходими за неговата реализация, няма да надхвърлят 2 000 лева. Като заключение за нуждите на изготвяне на финансовия отчет на дружеството се приема, че продажната цена на актива, намалена с разходите за нейното осъществяване, възлизат в размер на 53 000 лева. При определяне на стойността в употреба предприятието се затруднява да изчисли очакваните входящи парични потоци на база постъпленията от продажби на готовата продукция, произвеждана с въпросния актив. Ето защо предприятието се насочва към изчисляване на очакваните входящи парични потоци, вземайки като база наемната цена на актива, която може да се получи, ако съоръжението се отдава под наем на други предприятия. Прилагайки механизмите и принципите, заложен в МСС 36 *Обезценка на активи*¹ за изчисляване на входящите парични потоци от използването на актива в бъдеще време, предприятието е получило сума в размер на 50 000 лева. За целите на прилагане изискванията на разглеждания международен счетоводен стандарт за възстановима стойност на актива се взема по-високата от двете стойности – справедливата стойност, намалена с разходите по продажба, и стойността в употреба – в случая това е сумата в размер на 53 000 лева.

МСС 36 *Обезценка на активи* обръща внимание на случаите, когато не е възможно да се определи справедливата стойност на актива, намалена с разходите по продажба, тъй като предприятието може да не е в състояние да разполага с една надеждна оценка на сумата, която може да получи от продажбата на актива в една пряка сделка между информирани и желаещи да осъществят сделката страни.² Тогава стандартът препоръчва за възстановима стойност на актива да се приема неговата стойност в употреба.

При условие обаче, че не се очаква стойността в употреба на актива да надхвърля справедливата му стойност, намалена с разходите по продажба, за възстановима стойност на актива може да се приеме негова справедлива стойност, намалена с разходите по продажба.

ПРИМЕР Предприятие е обявило един актив за продажба. Стойността на бъдещите входящи парични потоци от продължителна употреба на актива клонят към нула, тъй като предприятието не възнамерява за в бъдеще да използва актива за целите на своята независима икономическа дейност, а възнамерява да го продаде в близкото бъдеще. Поради тази причина стойността му в употреба е еквивалентна на стойността на очакваната продажна цена, намалена с разходите

1 Принципите и механизмите за изчисляване на входящите парични потоци от използването на актива може да разгледате по-долу в раздела *Определяне на стойност в употреба*.

2 Съгласно дефинициите, дадени в МСС 36 *Справедлива стойност, намалена с разходите по продажбата*, е сумата, която би могла да се получи при продажба на актив или единица, генерираща парични потоци, в пряка сделка между информирани и желаещи осъществяването на сделката страни след приспадане на разходите по продажбата.

по продажбата. Ето защо за възстановимата стойност на актива отчитащото се предприятие е приело нетната продажна цена на актива (продажна цена, намалена с очакваните разходи по продажбата).

Определяне на справедлива стойност, намалена с разходите по продажба

Параграф 25 от МСС 36 *Обезценка на активи* изтъква, че най-доброто доказателство за наличието на справедлива стойност за даден актив е наличието на обвързващо споразумение (договор за продажба), с което се предвижда в пряка сделка между двете договарящи се страни да се прехвърли собствеността на актива. Ако отчитащото се предприятие попада в такава хипотеза, при определяне на справедливата стойност на актива трябва да се вземе договорената цена, като се коригира с допълнителните разходи, пряко свързани с продажбата.

Когато няма сключено обвързващо споразумение за продажбата на актива, но в същото време активът се търгува на активен пазар, като отправна точка за определяне на справедливата стойност, намалена с разходите по продажбата, трябва да се вземат котировките на текущата цена „купува”. Параграф 26 от разглеждания международен счетоводен стандарт уточнява, че когато няма данни за текущите цени „купува”, като основа за определяне на справедливата стойност, намалена с разходите по продажбата, може да се ползва цената от най-скорошната сделка, вземайки предвид промяната в икономическите условия между датата на сделката и датата на определяне на оценката. За много стоки обаче няма развит активен пазар в страната. Ето защо предприятията, прилагащи МСФО като своя счетоводна база за изготвяне на финансовите отчети, следва да се позоват на най-добрата налична информация за продажната цена на актива, когато следва да изчислят и определят справедливата му стойност, намалена с разходите по продажбата. Трябва да се игнорират всякакви принудителни сделки по продажби (освен ако самото отчитащо се предприятие е изпаднало в ситуация да продава принудително), защото те не отразяват действителните пазарни равнища на съответните активи, предмет на покупко-продажбата.

Стандартът подчертава, че при определяне на справедливата стойност на актива, намалена с разходите по продажбата, следва да се **приспаднат само преките допълнителни разходи** като например: разходи за правни услуги; държавни такси и други такива, дължими при сделката; разходи по освобождаване от актива; разходи, свързани с привеждане на актива в състояние за продажба. Параграф 28 от МСС 36 *Обезценка на активи* забранява доходите при прекратяване на трудовото правоотношение, изчислени по реда на МСС 19 *Доходи на наети лица*, да се причисляват на преки разходи, свързани с продажбата на актива.

Определяне на стойност в употреба

Казано накратко – определянето на стойността в употреба изисква отчитащото се предприятие да направи оценка на бъдещите входящи и изходящи

парични потоци, които се очаква да бъдат получени от продължаващата употреба (или от освобождаването) на актива и да ги сконтира с подходящ дисконтов процент.

Важно! Прогнозата се прави за период обикновено не по-дълъг от 5 години.

ПРИМЕР: Търговско дружество притежава машина, която към датата на изготвяне на финансовия отчет има балансова стойност 265 000 лева. Предприятието изследва използването на машината за нуждите на своята производствена дейност в рамките на следващите 5 календарни години. Приходите от продажба на продукцията, произведена от машината за последната отчетна година, възлизат на 70 000 лева. Разходите по обслужването и поддръжката на машината са в размер на 5 000 лева. Очакванията на ръководството на отчитащото се предприятие е приходите от продажби и съответно разходите по поддръжка на машината да нарастват с 2% годишно. Дружеството преценява, че 10% е подходящия дисконтов фактор по отношение на паричните потоци, свързани с производственото съоръжение.

На първо място, следва да се изчисли нетния паричен поток като разлика между входящи и изходящи парични потоци, генерирани в резултат на продължаващата стойност в употреба на машината. За изминалата година той се равнява на 65 000 лева (70 000 лева входящ поток - 5 000 лева изходящ поток = 65 000 лева нетен паричен поток).

След това дружеството следва да определи очаквания нетен паричен поток, коригиран с планираното нарастване от 2% годишно. По този начин за следващите 5 години дружеството очаква следните стойности:

за 1-вата година - 65 000 лева $\times (1 + 0,02) = 66 300$ лева.

за 2-рата година - 66 300 лева $\times (1 + 0,02) = 67 626$ лева.

за 3-тата година - 67 626 лева $\times (1 + 0,02) = 68 978$ лева.

за 4-тата година - 68 978 лева $\times (1 + 0,02) = 70 358$ лева.

за 5-ата година - 70 358 лева $\times (1 + 0,02) = 71 765$ лева.

На следващ етап дружеството следва да определи дисконтовия фактор, прилагайки избрания лихвен процент 10%. Общата формула за изчисляване на дисконтовия фактор е:

$$F = \frac{1}{(1 + R)^n}, \text{ където}$$

F - е дисконтовия фактор; R - е лихвеният процент (в случая 10%); n - е броят на периодите (в случая имаме 5 на брой периода). Замествайки във формулата, получаваме 5 на брой дисконтови фактора, които после ще приложим за паричния поток през съответния период:

$$\text{за 1-вата година - } F = \frac{1}{(1+0,1)^1} = 1 / 1,1 = 0,909091$$

$$\text{за 2-рата година}^3 - F = \frac{1}{(1+0,1)^2} = 1 / 1,21 = 0,826446$$

$$\text{за 3-тата година}^4 - F = \frac{1}{(1+0,1)^3} = 1 / 1,331 = 0,751315$$

$$\text{за 4-тата година - } F = \frac{1}{(1+0,1)^4} = 1 / 1,4641 = 0,683013$$

$$\text{за 5-ата година - } F = \frac{1}{(1+0,1)^5} = 1 / 1,61051 = 0,620921$$

В крайна сметка общата сума на очакваните нетни входящи парични потоци, дисконтирани с използването на лихвен процент от 10%, се изчислява по следния начин:

Година	Нетен паричен поток	Дисконтов фактор	Настояща стойност на нетния паричен поток
I	2	3	4 = 2 x 3
I	66 300 лв.	0,909091	60 273 лв.
II	67 626 лв.	0,826446	55 889 лв.
III	68 978 лв.	0,751315	51 824 лв.
IV	70 358 лв.	0,683013	48 055 лв.
V	71 765 лв.	0,620921	44 560 лв.
О Б Щ О	345 027 лв.	X	260 601 лв.

На база изчисленията, посочени в таблицата, очакваната настояща стойност

³ Дисконтовият фактор за втората година е равен на този от първата година, повдигнат на 2-ра степен. Същият може да се намери в математическите таблици за сегашната (настояща) стойност на 1 лев при зададен период - 2 години и лихвен процент - 10%.

⁴ Дисконтовият фактор за третата година е равен на този от първата година, повдигнат на 3-та степен и т.н. при изчисляването му до последната 5-а година.

на нетните входящи парични потоци за 5 годишния период (стойността в употреба на машината) е равна на 260 601 лева. При условие че стойността в употреба на машината представлява възстановимата ѝ стойност, то тогава се налага дружеството да отчете загуба от обезценка в размер на 4 399 лева, тъй като балансовата стойност на актива (265 000 лева) надвишава нейната възстановима стойност (260 601 лева), т.е. $265\,000 \text{ лева} - 260\,601 \text{ лева} = 4\,399 \text{ лева}$.

Четейки параграф 30 от МСС 36 *Обезценка на активи* ще забележим, че при определянето на стойността в употреба на актива следва да се вземат предвид следните елементи:

- Приблизителната оценка на бъдещите входящи и изходящи парични потоци, които предприятието очаква да получи от актива;
- Очакванията за възможните промени в размера или момента на тези бъдещи парични потоци;
- Стойността на парите във времето, представена от текущия пазарен безрисков лихвен процент;
- Цената за поемане на несигурността, вътрешно присъща на актива; и
- Други фактори като неликвидност, които участниците на пазара биха взели предвид при определяне на цената на бъдещите парични потоци, които предприятието очаква да получи от актива.

При определянето на бъдещите парични потоци предприятието трябва да се опира на разумни предположения. Те следва да бъдат аргументирани и да представляват най-добрата оценка на ръководството за икономическите условия, които се очаква да съществуват до края на полезния живот на въпросния актив.

Изрично в параграф 33, буква (б) на МСС 36 *Обезценка на активи* се казва, че в оценката на паричните потоци не трябва да се включват очаквания, свързани с реструктуриране и подобряване резултатите от експлоатацията на актива.

Бъдещи парични потоци – компоненти

Когато отчитащото се предприятие изчислява стойността в употреба на своя нетекущ актив, то следва да се съобрази кои приблизителни оценки на бъдещите парични потоци може да включи в това пресмятане. По този повод параграф 39 от приложимия МСС 36 *Обезценка на активи* предвижда, че приблизителните оценки на бъдещите входящи и изходящи парични потоци следва да включват:

- Прогнози, които предприятието прави за своите парични потоци от продължаващото използване на актива. Т.е. всяко едно предприятие следва да прогнозира бъдещите парични потоци, които то ще реализира посредством използването на актива в своята независима икономическа дейност.
- На второ място като компонент на паричните потоци, свързани с

определянето на стойността в употреба, стандартът изисква от предприятието да прогнозира и включи онези изходящи потоци, необходими за текущото обслужване и поддържане на актива, за да бъде в състояние да се използва по предназначение, така както ръководството очаква и е определило. Изискването на стандарта е към този компонент на изходящ паричен поток да се включат и тези разходи, които могат да бъдат пряко отнесени (или разпределени на разумна и приемлива последователна база) към съответния нетекущ актив.

- Последният компонент на паричните потоци, които предприятието следва да включи при определянето на стойността в употреба на своите нетекущи активи, представлява нетният паричен поток (приходи, намалени със съответстващите ги разходи) по повод на извеждане на актива от употреба в края на полезния му живот. В случай че отчитащото се предприятие е определяло остатъчна стойност на своя нетекущ актив, това би следвало да представлява нетният паричен поток от очакваното извеждане от употреба на съответния актив. Ако предприятието не е определяло такава сума или ако същата не е била съществена за целите на изготвяне на финансовия отчет, предприятието тепърва следва да определи такава и да я вземе предвид при изчисляването на бъдещите парични потоци.

Приложимият счетоводен стандарт предупреждава съставителите на финансови отчети за възможно двойно отчитане на компонентите на бъдещите парични потоци. За да се избегне едно такова двойно оценяване, параграф 43 от МСС 36 *Обезценка на активи* изисква:

- Да не се включват паричните потоци от активи, които генерират парични потоци при употребата им, и същевременно те се разглеждат в значителна степен като независими от паричните потоци на оценявания актив.
- Да не се включват онези изходящи парични потоци, които вече са били признати като задължение и пасиви (напр. не би следвало да се отрази и вземе предвид изходящ паричен поток за даден актив, ако същият е бил начислен като провизия в предходен период съгласно друг счетоводен стандарт).

Като правило предприятията следва да приемат факта, че бъдещите парични потоци следва да оценяват актива само и единствено в неговото текущо състояние. Всякакви очаквани промени, реорганизации и подобрения върху актива по никакъв начин не следва да се взимат предвид при изчисляване стойността в употреба. По този начин бъдещото реструктуриране, с което отчитащото се предприятие все още не се е ангажирало, както и подобряването и повишаването на резултатите от експлоатацията с актива няма да окажат влияние върху определянето на стойността в употреба на същия и респективно върху изчисляването на евентуалната загуба от обезценка.

Според изискванията на параграф 50 от МСС 36 *Обезценка на активи* оценките на входящите и изходящи бъдещи парични потоци не следва да включват:

- Паричните потоци от финансова дейност;
- Плащания, свързани с данъка върху доходите.

Предприятията често осъществяват търговски взаимоотношения с предприятия от чужбина. За целта се налага да деноминират своите разчети (вземания и задължения) в чуждестранна валута. Ето защо при изчисляване на стойността в употреба следва да се предвиди, че цената на парите (капитала) може да бъде различна. Поради този факт международният счетоводен стандарт, разглеждан в настоящата тема, изисква паричните потоци да се дисконтират с дисконтовия процент, подходящ за съответната чуждестранна валута.

Следващата стъпка, която предприятията трябва да съобразят, в случай че бъдещите парични потоци са деноминирани в чуждестранна валута, е да преведат сегашната стойност на очакваните валутни парични потоци по обменния (спот) курс на валутата към датата на изчисляване стойността в употреба на нетекущия актив.

Признаване на загуба от обезценка

След като отчитащото се предприятие е изчислило възстановимата стойност на даден нетекущ актив, то следващата стъпка, която трябва да се предприеме, е да се сравни тази сума с балансовата стойност на актива. Ако балансовата стойност на актива е по-висока от неговата възстановима стойност, параграф 59 от МСС 36 *Обезценка на активи* изисква от отчитащото се предприятие да признае загуба от обезценка в размер на така изчисленото превишение. По този начин балансовата стойност на актива се намалява до размера на възстановимата му стойност. И тъй като балансовата стойност е една резултатна величина, получена като разлика между първоначалната (отчетна) стойност на актива и набраното до момента изхабяване, за да можем да намалим балансовата стойност на обезценения актив (без да засягаме отчетната му стойност), загубата от обезценка следва да се отрази за сметка на набраното до момента изхабяване.

ПРИМЕР Към датата на изготвяне на своя финансов отчет – 31.12.2013 година предприятие „Ралица” ООД е изчислило, че възстановимата стойност на една производствена машина е в размер на 15 000 лева. В същото време балансовата стойност на тази машина към 31.12.2013 година е в размер на 21 000 лева. Превишението в размер на 6 000 лева на балансовата стойност спрямо възстановимата стойност на машината (21 000 лева – 15 000 лева = 6 000 лева) следва да се отчете като загуба от обезценка, която предприятието трябва да докладва в текущия финансов резултат. Счетоводните записвания за признаване на загубата от обезценка са следните:

Дебит сметка <i>Разходи от обезценка на ДМА</i>	-	6 000 лв.
Кредит сметка <i>Амортизация на ДМА</i>	-	6 000 лв.
аналитична подсметка съответния актив		

В практиката обаче е възможно актив, за който трябва да се признае загуба от обезценка, да се отчита по преоценена стойност, съгласно допустимия алтернативен метод на МСС 16, и за него съответно да има създаден преоценъчен резерв. За такива активи приложимият счетоводен стандарт МСС 36 *Обезценка на активи* има специфични правила за определяне и представяне на загубата от обезценка във финансовия отчет на предприятието.

Съгласно правилото за признаване от обезценка, визирано в параграф 60, загубата от обезценка на актива следва да се признае като разход в отчета за всеобхватния доход, освен ако активът се отчита по преоценена стойност, съгласно друг международен счетоводен стандарт, в който случай загубата от обезценка следва да се отрази като намаление на този формиран съгласно друг МСС преоценъчен резерв.

ПРИМЕР Към 31.12.2013 година предприятие изготвя финансов отчет. Към тази дата предприятието притежава нетекущ (дълготраен) материален актив, който има първоначална (отчетна) стойност в размер на 55 000 лева, набрано до момента изхавяване 18 000 лева, балансова стойност 37 000 лева и създаден преоценъчен резерв в размер на 2 000 лева. Към датата на изготвяне на финансовия отчет предприятието е изчислило, че възстановимата стойност на съответния нетекущ (дълготраен) материален актив е в размер на 35 500 лева. Тъй като балансовата стойност на актива (37 000 лева) превишава възстановимата му стойност (35 500 лева) с 1 500 лева (37 000 лева – 35 500 лева = 1 500 лева), превишението следва да се отчете като загуба от обезценка.

За целта в счетоводните регистри следва да се направи счетоводното записване, с което целият размер на обезценката следва да се отнесе в намаление на създадения преоценъчен резерв на съответния актив. Счетоводните записвания за признаване на загубата от обезценка са следните:

Дебит сметка <i>Преоценъчен резерв</i>	-	1 500 лв.
аналитична подсметка съответния актив		
Кредит сметка <i>Амортизация на ДМА</i>	-	1 500 лв.
аналитична подсметка съответния актив		

След отразената обезценка активът ще има следните стойности: отчетна стойност 55 000 лева, набрано до момента изхавяване 19 500 лева, балансова стойност 35 500 лева и преоценъчен резерв 500 лева.

В практиката е възможно изчислената от предприятието загуба от обезценка да надвишава размера на създадения преоценъчен резерв на актива, отчитан по преоценена стойност. В този смисъл МСС 36 *Обезценка на активи* не допуска цялата загуба от обезценка да се отнесе в намаление на преоценъчния резерв, защото счетоводното законодателство в подобна хипотеза не допуска преоценъчният резерв да има отрицателна стойност. Ето защо, спазвайки параграф 61 от разглеждания международен счетоводен стандарт, предприятието следва да признае загубата от обезценка на актива срещу преоценъчния резерв на този актив до размера, до който загубата от обезценка не надвишава сумата на преоценъчния резерв за същия актив. Превишението се отчита като текущ разход в отчета за всеобхватния доход.

ПРИМЕР: Нека като изходни данни приемем дадените в предходния пример факти, като единствената разлика е в това, че изчислената от отчитащото се предприятие възстановима стойност на актива към 31.03.2013 година е 34 200 лева (вместо 35 500 лева). Така предприятието следва да признае като загуба от обезценка сума в размер на 2 800 лева, представляваща превишението, с което балансовата стойност на актива (37 000 лева) надвишава определената му възстановима стойност (34 200 лева).

Тъй като създаденият преоценъчен резерв на дълготрайния (нетекучия) материален актив е само 2 000 лева, именно само до този размер загубата от обезценка следва да се отнесе за сметка на намалението на този резерв, а остатъкът от 800 лева (2 800 лева – 2 000 лева = 800 лева) следва да се отрази като текущ счетоводен разход. Счетоводните операции за отразяване на обезценката, които предприятието следва да направи в настоящия пример, са следните:

Дебит сметка <i>Преоценъчен резерв</i>	-	2 000 лв.
аналитична подсметка съответния актив		
Дебит сметка <i>Разходи за обезценка на ДМА</i>	-	800 лв.
Кредит сметка <i>Амортизация на ДМА</i>	-	2 800 лв.
аналитична подсметка съответния актив		

След отразяване на обезценката активът ще има следните стойности: отчетна стойност 55 000 лева, набрано до момента изхавяване 20 800 лева, балансова стойност 34 200 лева и преоценъчен резерв 0 лева.

Възстановяване на загуба от обезценка

В случай когато са налице външни или вътрешни фактори, които са индикатор, че загубата от обезценка на актив (или на единица, генерираща парични потоци), призната в предходни отчетни периоди, може да не съществува или да е намалела, тогава отчитащото се предприятие следва да оцени наново възстановимата стойност на актива. При положение че тази възстановима стойност е по-голяма от балансовата стойност на актива (единицата),

предприятието е длъжно да предприеме стъпки за обратно възстановяване на загубата от обезценка до размера на така изчислената възстановима стойност.

Външни източници на информация

Като основни външни фактори, наличието на които може да са индикатор, че предприятието следва да предприеме стъпки за обратно възстановяване на загубата от обезценка, параграф 111 от МСС 36 *Обезценка на активи* изтъква:

- Информация, даваща основание да се смята, че е налице значително покачване на пазарната стойност на активите, които са били обезценени в някой предходен отчетен период.
- Отчетени са или се очакват в обозримото бъдеще да настъпят промени, които ще се отразят положително върху финансово-икономическото състояние на отчитащото се предприятие. Също така тези положителни промени могат да са от такова естество, че да засягат пазарната среда, в която работи предприятието, или правната и технологична рамка, в която предприятието осъществява независима икономическа дейност.
- Забелязва се понижение на пазарните лихвени проценти (което чисто математически ще доведе до повишаване на парите във времето при изчисляване на стойността в употреба посредством дисконтиране на очакваните нетни парични потоци – което автоматично води до покачване на възстановимата стойност на актива или единицата, генерираща парични потоци) или други норми на възвращаемост, което несъмнено ще води след себе си значително повишаване на възстановимата стойност на обезценения в предходните отчетни периоди актив (единица, генерираща парични потоци).

Вътрешни източници на информация

Като възможни вътрешни източници на информация, които да обуславят възстановяването на отчетената в предходните периоди загуба от обезценка, параграф 111 от МСС 36 *Обезценка на активи* посочва:

- Настъпването или предстоящото настъпване в обозримото близко бъдеще на промени с положителен ефект, които ще позволят до голяма степен съответният обезценен актив (единица) да се използва по-ефективно от отчитащото се предприятие. Тези положителни ефекти биха могли да бъдат в резултат от направени ремонти, подобрения и други капитализирани разходи, които подsigуряват по-висока степен на използване и ефективност на актива от първоначално определения му.
- От вътрешно-фирмените отчети, задоволяващи единствено нуждите на управленския персонал, са налице сведения, че полезният живот на актива е или ще бъде по-голям от очаквания.

Важно! Индикациите за възстановяване на загубата от обезценка са обратни на онези, водещи до самата обезценка на актива.

На всяка една дата, на която предприятието изготвя финансов отчет, следва да провери дали признатата загуба от обезценка, призната в предходни периоди, не е намаляла. Това правило обаче не се отнася до положителната репутация. Това е така, тъй като параграф 124 от разглеждания международен стандарт изрично забранява загуба от обезценка, призната по отношение на положителна репутация, да се възстановява в някой следващ отчетен период.

Тъй като по принцип МСС 38 *Нематериални активи* забранява признаването на вътрешно-генерирана положителна репутация, за да е в унисон и разпоредбите на разглеждания счетоводен стандарт, МСС 36 *Обезценка на активи* забранява обратното възстановяване на загуба от обезценка на положителна репутация, защото увеличението на възстановимата стойност на положителната репутация няма да доведе до възстановяване на преди това отчетената загуба от обезценка, а ще води до увеличение на вътрешно-генерираната положителна репутация.

Включвайки съображенията по повод забраната за обратно възстановяване на загуба от обезценка на положителна репутация можем да направим обобщението, че загуба от обезценка на актив, различен от положителна репутация, следва да бъде възстановена само тогава, когато на база външни и/или вътрешни фактори са настъпили промени в преценките, използвани при определяне на възстановимата стойност на актива от момента, в който е призната последната му загуба от обезценка. Балансовата стойност на актива следва да бъде повишена до неговата нова възстановима стойност, като това повишение по смисъла на МСС 36 *Обезценка на активи* се нарича възстановяване на загуба от обезценка.

Внимание: Макар че стандартът казва, че възстановяването на балансовата стойност на обезценения актив става до размера на неговата нова възстановима стойност, стандартът в параграф 117 поставя още едно допълнително условие, а именно: увеличената балансова стойност на актива по повод обратното възстановяване на загубата от обезценка (без, разбира се, тук да включваме положителната репутация), не може да превишава балансовата стойност на актива, който той би имал след приспадане на амортизацията, в случай че в предходни отчетни периоди за актива не е била признавана загуба от обезценка.

За да може правилно да се приложи механизмът за обратно възстановяване на загубата от обезценка на активи (с изключение на положителна репутация), увеличението на балансовата стойност на актива до новата му възстановима стойност следва така да бъде изчислено, че новата балансова стойност да не превишава балансовата стойност на актива, в случай че не е била признавана загуба от обезценка в предходни отчетни периоди. Това на практика изисква от отчитащото се предприятие да амортизира актива така, все едно не е имало

призната загуба от обезценка в предходни периоди. Да сравни тази балансова стойност с новата възстановима стойност на актива и да се признае като обратно възстановяване на загубата от обезценка разликата между така изчислената балансова стойност (все едно, че не е имало предходни обезценки на актива) и новата му възстановима стойност.

Съгласно изискванията на параграфи 119 и 120 на МСС 36 *Обезценка на активи* възстановяването на загуба от обезценка на актив (без в това число да се включва положителната репутация) следва да бъде докладвано в отчета за всеобхватния доход (отчета за доходите), с изключение на случаите, когато съответният актив се отчита по преоценена стойност съгласно друг международен счетоводен стандарт (например метода на преоценената стойност по смисъла на МСС 16 *Имоти, машини и съоръжения*), в който случай възстановяването на загубата от обезценка следва да се докладва в друг всеобхватен доход като увеличение на резерва от преоценки.

Отново с поглед към миналото

Оценките на старите габровци са гледали както към настоящето, така и към бъдещето. В подкрепа на тезата си ще завършим настоящата статия със следния анекдот:

Габровец отишъл при шивач и му казал, че иска да му вземе обща мярка.

- *Моля, уийте ми един костюм, но вземете мярка и от сина ми.*
- *Защо – учудил се шивачът.*
- *Защото после той ще го доизносва.*

IMPAIRMENT OF ASSETS - STEP OF YEAR END CLOSING OF THE FINANCIAL STATEMENTS, PREPARED IN ACCORDANCE WITH IFRS

Hristo Dosev

Certified Public Accountant, Registered Auditor

Managing Partner at "Dosevi – consultations and audit" LTD – Gabrovo

Keywords:**Summary**

IAS 36

Impairment

Recoverable amount

Fair value, reduced with the costs of sale

Value in use

Impairment loss

The subject of this article will be the general principle of the applicable IAS 36 dealing with the recognition, measurement and reporting of impairment losses on assets in financial statements, prepared according to IFRS.

We will examine the typical internal and external sources of information, which are indicator of impairment of assets at the end of the reporting period.

With practical examples we will show to the companies how they should report in their accounting records the impairment loss and the recoverable amount of impairment loss, which is recognized in previous periods.